

Geanonimiseerde versie

Vertaling

C-405/21 – 1

Zaak C-405/21

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

30 juni 2021

Verwijzende rechter:

Višje sodišče v Mariboru (Slovenië)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

8 juni 2021

Verzoekende partij:

FV

Verwerende partij:

Nova Kreditna Banka Maribor d.d.

REPUBLIEK SLOVENIË
VIŠJE SODIŠČE V MARIBORU

Beslissing

De Višje sodišče v Mariboru [rechter in tweede aanleg Maribor, Slovenië] [OMISSIS], heeft uitspraak gedaan

in de civielrechtelijke procedure die verzoekster, FV, [OMISSIS], Koper, [OMISSIS], heeft ingesteld tegen verweerster **NOVA KREDITNA BANKA MARIBOR d.d.**, [OMISSIS], Maribor, [OMISSIS],

tot **nietigverklaring van de kredietovereenkomst en de bijbehorende notariële akte en tot betaling van 9 361,44 EUR**, en tot **nietigverklaring van de inschrijving van de hypotheek, en als gevolg daarvan de doorhaling van de ongeldige inschrijving van de hypotheek en het herstel van de daarvóór in het kadaster geregistreerde gegevens (waarde van het geding 89 567,83 EUR)**,

op het **door verzoekster ingestelde hoger beroep** tegen het arrest van de Okrožno sodišče v Mariboru [rechter in eerste aanleg Maribor, Slovenië] [OMISSIS] van 4 augustus 2020,

en heeft ter terechtzitting van **8 juni 2021** de volgende

BESLISSING

gegeven:

I. Het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vraag:

„Moet artikel 3, lid 1, gelezen in samenhang met de artikelen 8 en 8 bis, van richtlijn 93/13/EEG van de Raad, aldus worden uitgelegd dat deze bepaling niet in de weg staat aan nationale bepalingen waarin de twee voorwaarden van ‚goede trouw‘ en ‚aanzienlijke verstoring van het evenwicht‘ als alternatieven worden beschouwd (afzonderlijke, zelfstandige en los van elkaar staande voorwaarden), zodat voor de beslissing over het oneerlijke karakter van een contractueel beding volstaat dat er sprake is van relevante feiten die op slechts een van de twee voorwaarden betrekking hebben?“

II. De behandeling van de zaak wordt geschorst totdat het Hof van Justitie van de Europese Unie uitspraak heeft gedaan.

MOTIVERING

- 1 Verzoekster heeft bij de verwijzende rechter hoger beroep ingesteld tegen het vonnis van de rechter in eerste aanleg houdende afwijzing van al haar vorderingen, te weten nietigverklaring van de notariële akte [OMISSIS] van 19 september 2007 en de kredietovereenkomst [OMISSIS] van 19 september 2007, nietigverklaring van de inschrijving van de hypotheek die tot zekerheid strekt van het op grond van de kredietovereenkomst verleende krediet [OMISSIS], en een verklaring dat het bedrag van 9 361,44 EUR en de proceskosten niet verschuldigd zijn. Verzoekster dient de proceskosten, ten bedrage van 11 039,06 EUR, aan verweerster te betalen omdat zij in eerste aanleg in het ongelijk is gesteld.
- 2 De kredietnemer (die na de sluiting van de kredietovereenkomst op 31 juli 2013 is overleden, waarna haar dochter, verzoekster in het onderhavige geding, de aflossing van de lening op zich heeft genomen op grond van de schuldtoetredingsovereenkomst van 21 juli 2014) en de verwerende bank hebben op 19 september 2007 een kredietovereenkomst gesloten. Daarbij is overeengekomen dat de kredietnemer een bedrag zou ontvangen van 149 220,00 Zwitserse frank (CHF). De kredietovereenkomst zou een looptijd hebben van 240 maanden, dat wil zeggen, tot 31 september 2027. De maandelijkse termijnen zouden 1 001,76 CHF bedragen en de reguliere aflossing van het krediet zou

worden gegarandeerd door een automatische overschrijving vanaf de betaalrekening van de kredietnemer, waarop zij het krediet heeft ontvangen in EUR. De overeenkomst bevatte geen specifieke regeling over de wisselkoersen. Op 9 april 2018 heeft verzoekster in eerste aanleg beroep ingesteld op grond van de wijzigingen van de wisselkoersverhouding of de wisselkoers tussen EUR en CHF, die een dermate grote impact hebben gehad op de schuld van de kredietnemer dat die op 10 februari 2018 nog steeds 72 597,53 EUR bedroeg, hoewel het totaalbedrag van het krediet op de vervaldatum van de eerste termijn 89 567,83 EUR was.

- 3 Verzoekster heeft tegen het vonnis van de rechter in eerste aanleg hoger beroep ingesteld en daarbij meerdere middelen aangevoerd, waarop verweerster heeft gerepliceerd. In het deel van haar hoger beroep dat relevant is voor de motivering van het verzoek om een prejudiciële beslissing, en dat in het beroepschrift als opschrift heeft „*Inhoud van de globale beoordeling als bedoeld in artikel 3, lid 1, van de richtlijn, voorwaarde betreffende de goede trouw en de aanzienlijke verstoring van het evenwicht*”, heeft verzoekster vragen gesteld dan wel stellingen geformuleerd die betrekking hebben op de uitlegging van richtlijn 93/13/EEG van de Raad (hierna: „richtlijn”) of op het verband tussen de voorwaarden om een beding in een overeenkomst als oneerlijk te kunnen beschouwen in de zin van artikel 3, lid 1, van de richtlijn, en de bepalingen van nationaal recht.
- 4 De Višje sodišče v Mariboru, als rechter in tweede aanleg bij wie hoger beroep is ingesteld, heeft geoordeeld dat de fundamentele vraag voor de beslechting van het geding is of de uitlegging van het nationale recht in overeenstemming is met de bewoordingen en het doel van de richtlijn (met het Unierecht), en heeft bijgevolg op grond van artikel 113.a, leden 1 en 3, van de Zakon o sodiščih [wet op de rechterlijke organisatie] en artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie de behandeling van de zaak geschorst en een prejudiciële vraag voorgelegd aan het Hof van Justitie van de Europese Unie.

Unierecht

- 5 In de twaalfde overweging van de richtlijn staat te lezen: „*Overwegende evenwel dat bij de huidige stand van de nationale wetgevingen slechts een gedeeltelijke harmonisatie in aanmerking komt; dat met name alleen de bedingen in overeenkomsten waarover niet afzonderlijk is onderhandeld onder deze richtlijn vallen; dat het van belang is de lidstaten de mogelijkheid te geven met inachtneming van het Verdrag in een hoger beschermingsniveau voor de consument te voorzien door middel van nationale voorschriften die strenger zijn dan die van deze richtlijn.*”

De zeventiende overweging van deze richtlijn luidt als volgt: „*Overwegende dat in het kader van deze richtlijn de lijst van bedingen in de bijlage slechts indicatief kan zijn en dat zij, gelet op dit minimumkarakter, door de lidstaten in het kader*

van hun nationale wetgeving aangevuld of beperkender geformuleerd kan worden, met name wat de draagwijdte van die bedingen betreft.”

Artikel 8 van de richtlijn bepaalt het volgende: *„Ter verhoging van het beschermingsniveau van de consument kunnen de lidstaten op het onder deze richtlijn vallende gebied strengere bepalingen aannemen of handhaven, voor zover deze verenigbaar zijn met het Verdrag.”*

Artikel 8 bis van richtlijn luidt als volgt: *„1. Indien een lidstaat bepalingen vaststelt overeenkomstig artikel 8, stelt deze de Commissie hiervan op de hoogte, alsmede van eventuele daarna doorgevoerde wijzigingen, met name wanneer deze bepalingen:*

- *de beoordeling van het oneerlijke karakter uitbreiden tot bedingen waarover op individuele basis is onderhandeld of tot de toereikendheid van de prijs of de vergoeding, of*
- *lijsten met bedingen die als oneerlijk worden beschouwd bevatten.*

2. De Commissie ziet erop toe dat de in lid 1 bedoelde informatie gemakkelijk toegankelijk is voor de consumenten en handelaren, onder meer op een speciaal daarvoor gecreëerde website.

3. De Commissie doet de in lid 1 bedoelde informatie toekomen aan de andere lidstaten en het Europees Parlement. De Commissie raadpleegt belanghebbenden over deze informatie.”

Artikel 3, lid 1, van de richtlijn bepaalt: *„1. Een beding in een overeenkomst waarover niet afzonderlijk is onderhandeld, wordt als oneerlijk beschouwd indien het, in strijd met de goede trouw, het evenwicht tussen de uit de overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen van de partijen ten nadele van de consument aanzienlijk verstoort.”*

Nationaal recht

6 In de onderhavige zaak wordt de essentiële juridische grondslag gevormd door de bepalingen van de Zakon o varstvu potrošnikov¹ (wet inzake consumentenbescherming; hierna: „ZVPot”), en met name artikel 24, lid 1:

„Bedingen in een overeenkomst worden als oneerlijk beschouwd indien zij:

- *het evenwicht tussen de uit de overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen van de partijen ten nadele van de consument aanzienlijk verstoren, of*

¹ Uradni list RS, nr. 20/98 van 13 maart 1998, zoals gewijzigd, in werking getreden op 28 maart 1998.

- *ertoe leiden dat de uitvoering van de overeenkomst zonder gegronde reden nadelig is voor de consument, of*
- *aldus zijn opgesteld dat de uitvoering van de overeenkomst aanzienlijk afwijkt van hetgeen de consument redelijkerwijs mocht verwachten, of*
- *in strijd zijn met het beginsel van goede trouw en eerlijke behandeling.”*

Sinds de inwerkingtreding van de ZVPot is deze bepaling ongewijzigd gebleven. De wetgever heeft bij de inwerkingtreding van de in de ZVPot-A² vervatte wetswijziging weliswaar uitdrukkelijk vermeld dat de wet onder meer is gewijzigd met het oog op de omzetting van de richtlijn in nationaal recht, maar hij heeft daarbij benadrukt dat deze wijziging hoofdzakelijk een „*nomothetisch*” karakter heeft. De wetgever heeft de bovenvermelde bepaling niet gewijzigd, die dus sinds de inwerkingtreding van de ZVPot ongewijzigd is gebleven. In de voorbereidende tekst bij die regeling, waarin de redenen voor die regeling zijn uiteenzet, staat met betrekking tot de genoemde bepaling evenwel het volgende te lezen: „*Het eerste lid van het voornoemde artikel bevat een uitputtende lijst van de belangrijkste (alternatieve!) voorwaarden waaraan moet zijn voldaan om te kunnen beoordelen of er sprake is van een oneerlijk beding, terwijl het derde lid van dat artikel een lijst bevat met voorbeelden van de meest voorkomende oneerlijke bedingen in een overeenkomst.*”³ Deze verklaring heeft voor de rechter weliswaar geen rechtstreeks bindende rechtsgevolgen, maar kan worden gebruikt voor een van de toelaatbare uitleggingsmethoden (teleologische uitlegging).

Uitlegging van het Hof

- 7 Volgens de rechter in tweede aanleg wordt nergens in de rechtspraak van het Hof uitdrukkelijk verklaard dat de twee voornoemde voorwaarden op zichzelf staan (alternatieven zijn). Uit een uitsluitend letterlijke uitlegging van de tekst kan een dergelijke betekenis niet worden afgeleid. In het arrest van 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), heeft het Hof het volgende verklaard: „*Daarnaast moet erop worden gewezen dat artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13 met een verwijzing naar de begrippen ‚goede trouw’ en ‚aanzienlijke verstoring van het evenwicht’ tussen de uit de overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen van partijen ten nadele van de consument, slechts in abstracto de factoren omschrijft die een oneerlijk karakter geven aan een contractueel beding waarover niet afzonderlijk is onderhandeld (arrest van 14 maart 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punt 67 en aldaar aangehaalde rechtspraak).*”

Op het verband tussen de twee voorwaarden wordt ook gezinspeeld in de volgende passage (die overigens een obiter dictum vormt) in het arrest van 20 juli 2017, Andriuc e.a. (C-186/16, EU:C:2017:703): „*Om te bepalen of een beding*

² Uradni list RS, nr. 110/2002, van 18 december 2002, in werking getreden op 17 januari 2003.

³ Verslag nr. 81/02 van 3 september 2002.

als in het hoofdgeding, in strijd met de goede trouw, het evenwicht tussen de uit de overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen van de partijen ten nadele van de consument aanzienlijk verstoort, moet de nationale rechter immers nagaan of de verkoper, door op eerlijke en billijke wijze te onderhandelen met de consument, redelijkerwijs ervan kon uitgaan dat de consument een dergelijk beding zou aanvaarden indien daarover afzonderlijk was onderhandeld (zie in die zin arrest van 14 maart 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punten 68 en 69)."

Uitlegging van het nationale recht

- 8 In de Republiek Slovenië is de Vrhovno sodišče Republike Slovenije de hoogste rechterlijke instantie. Deze rechter creëert een juridische standaard van „vaste rechtspraak”, of zijn arresten „gelden als precedent”, waardoor hij dichtbij de formele rechtsbronnen staan.
- 9 Met betrekking tot zaken die, wat de uitlegging van materiaal recht betreft, inhoudelijk vergelijkbaar zijn met de onderhavige zaak, verklaart de Vrhovno sodišče dat een beding in een overeenkomst als oneerlijk kan worden beschouwd indien aan de volgende materieelrechtelijke voorwaarden is voldaan:

„Alleen indien blijkt dat de bank de consument geen passende toelichting heeft verstrekt (dat wil zeggen, haar verplichting van duidelijkheid niet naar behoren heeft vervuld), en de contractuele bepaling dus niet duidelijk en begrijpelijk kan worden geacht, kan ook het oneerlijke karakter van het eigenlijke voorwerp van de overeenkomst worden beoordeeld. Bij deze beoordeling moet met name worden nagegaan of de bank te goeder trouw heeft gehandeld en of het evenwicht tussen de rechten en verplichtingen van de partijen eventueel aanzienlijk is verstoord.”⁴

„Aangezien verweerster, als handelaar in de banksector, bij het sluiten van de litigieuze overeenkomsten heeft gehandeld in overeenstemming met het vereiste van de goede trouw, kan het betrokken beding in de overeenkomst inzake de aanvaarding van het wisselkoersrisico niet als oneerlijk worden beschouwd in de zin van artikel 3 van richtlijn 93/13 in samenhang met artikel 24 ZVPot.”⁵

Prejudiciële vraag

- 10 In de omstandigheden van de onderhavige zaak is de vraag of de richtlijn toelaat dat artikel 3, lid 1, daarvan aldus in nationaal recht wordt omgezet als geformuleerd in artikel 24, lid 1, ZVPot, van wezenlijk belang voor de beslechting van het geding. Uit de feiten blijkt namelijk dat de kredietnemer krachtens artikel 12 van de kredietovereenkomst alle wisselkoersrisico’s heeft aanvaard. Dat artikel luidt als volgt:

⁴ Beschikking van de Vrhovno sodišče II Ips 137/2018 van 25 oktober 2018, punt 20.

⁵ Arrest van de Vrhovno sodišče II Ips 32/2019 van 23 januari 2018, punt 31.

„De kredietnemer erkent en bevestigt tegenover de bank dat hij als enige volledig aansprakelijk is voor het wisselkoersrisico dat kan voortvloeien uit schommelingen van de wisselkoers en/of het referentierentetarief. De kredietnemer aanvaardt eveneens het valutarisico dat voortvloeit uit wijzigingen van de rentevoet en andere risico's als gevolg van mogelijke marktsituaties die afhankelijk zijn van de geld- en valutamarkt, renteschommelingen, situaties op de kapitaalmarkt en andere factoren.”

Uit andere, niet betwiste omstandigheden blijkt dat die risico's zich hebben verwezenlijkt en dat de kredietnemer voor de aflossing van de schuld in CHF – waarvan de tegenwaarde op de datum van de kredietovereenkomst 89 567,83 EUR bedroeg – op 29 januari 2018 nog 72 049,58 EUR moest betalen, aangezien zij alle maandelijkse termijnen tot 31 september 2027 nog moest aflossen. Daarnaast is de euro tijdens dit tijdsbestek qua inflatieschommelingen een stabiele valuta geweest.

Indien het rechtmatig is om de richtlijn aldus in nationaal recht om te zetten dat de twee voorwaarden van „goede trouw” en „aanzienlijke verstoring van het evenwicht” afzonderlijke, los van elkaar staande voorwaarden zijn, dan betekent dit dat een beding reeds als oneerlijk kan worden aangemerkt indien zich relevante feiten hebben voorgedaan die kunnen worden teruggevoerd op slechts een van de voornoemde voorwaarden. In de omstandigheden van de onderhavige zaak zou dat dus betekenen dat de rechter niet hoeft na te gaan of verwerende partij te goeder trouw heeft gehandeld, maar dat het geheel van hierboven genoemde omstandigheden reeds volstaat.

- 11 De voornoemde twee overwegingen en de artikelen 8 en 8 bis van de richtlijn staan niet in de weg aan een nationale regeling die een hoger beschermingsniveau voor de consument garandeert, maar de lidstaten dienen kennis te geven van de nationale bepalingen die strengere criteria bevatten of die de werkingssfeer van de bepalingen tot omzetting van de richtlijn in nationaal recht uitbreiden. Uit de beschikbare gegevens betreffende Slovenië blijkt niet dat deze lidstaat van de in artikel 3, lid 1, van de richtlijn bedoelde voorwaarden kennis heeft gegeven.⁶
- 12 Volgens de uitlegging van de rechter in tweede aanleg doet het eventuele ontbreken van een dergelijke kennisgeving niets af aan de geldigheid van de nationale regeling; wel moet worden vastgesteld of de richtlijn toelaat – dat wil zeggen, of het in overeenstemming met het beginsel van minimumharmonisatie en met de doelen van de richtlijn⁷ is – dat in een nationale regeling wordt bepaald dat

⁶ Slovenië: „National law extends the unfairness assessment to contract terms relating to the main subject matter of the contract and to the adequacy of the price or remuneration, regardless of whether such terms are in plain, intelligible language.”; zie https://ec.europa.eu/info/notifications-under-article-8a-directive-93-13-eeec_sl.

⁷ Die doelen zijn: effectieve bescherming bieden aan consumenten, die over het algemeen de zwakkere partij vormen, tegen oneerlijke bedingen die door verkopers worden toegepast in overeenkomsten en waarover niet afzonderlijk is onderhandeld; bijdragen aan de verwezenlijking van de interne markt door middel van de minimale harmonisatie van de

de voorwaarden voor het bestaan van oneerlijke contractuele bedingen op zichzelf staan (alternatieven zijn).

- 13 De rechter in tweede aanleg heeft in de rechtspraak van het Hof geen duidelijke uitlegging gevonden op grond waarvan hij kan beoordelen of de toepassing (uitlegging) van de genoemde bepaling van de ZVPot in overeenstemming is met de doelstellingen en de strekking van de richtlijn. Een bijkomend probleem zijn de vermelde beslissingen van de Vrhovno sodišče Republike Slovenije waarin de twee voorwaarden van artikel 3, lid 1, van de richtlijn in onderling verband (cumulatief) als rechtsgrond worden toegepast of worden uitgelegd, hetgeen – indien de opvatting van de rechter in tweede aanleg juist is – nadelig is voor de consument, aangezien hem een lager beschermingsniveau wordt geboden dan dat waarin het nationale recht voorziet. Volgens de rechter in tweede aanleg ontstaat daardoor een situatie waarin het, als gevolg van de uitlegging van de hoogste rechter met algemene bevoegdheid, voor consumenten die betrokken zijn bij geschillen als die in de onderhavige zaak, moeilijk of onmogelijk is om de rechten die hun door de voor hen gunstigere nationale regeling zijn toegekend, te doen beschermen. Een dergelijke handelswijze is niet verenigbaar met de uitlegging van het Hof, volgens welke de hoogste nationale rechterlijke instanties de door het Hof vastgestelde criteria op dit gebied weliswaar kunnen verduidelijken, maar niet kunnen verhinderen dat de lagere rechters de volle werking van de bepalingen van die richtlijn waarborgen en de consument een doeltreffende voorziening in rechte bieden met het oog op de bescherming van hun rechten.⁸
- 14 Om deze redenen heeft de rechter in tweede aanleg de behandeling van de zaak geschorst en een prejudiciële vraag gesteld. De behandeling van het geding wordt geschorst totdat het Hof heeft beslist.

Maribor, 8 juni 2021

[OMISSIS]

nationale voorschriften waarmee naar deze bescherming wordt gestreefd; een feitelijk evenwicht tussen de contractpartijen herstellen; verkopers ervan weerhouden in de toekomst oneerlijke bedingen op te nemen in overeenkomsten.

⁸ Arrest van 14 maart 2019, Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207, punt 64): „Gelet op het voorgaande dient op de vierde en de vijfde vraag te worden geantwoord dat richtlijn 93/13, gelezen in samenhang met artikel 47 van het Handvest, zich niet ertegen verzet dat een hoogste rechterlijke instantie van een lidstaat, in het belang van de uniforme uitlegging van het recht, bindende beslissingen neemt over de wijze van tenuitvoerlegging van deze richtlijn, voor zover die beslissingen niet verhinderen dat de bevoegde rechter de volle werking van de bepalingen van die richtlijn kan waarborgen en de consument een doeltreffende voorziening in rechte kan bieden met het oog op de bescherming van de rechten die hij eraan kan ontleen, en voor zover zij evenmin beletten dat die rechter hierover prejudiciële vragen stelt aan het Hof, wat de verwijzende rechter evenwel dient na te gaan.”